

6

buurtmedia als publiek forum en sociale infrastructuur

Spectacle Productions Ltd – APaNGO-demonstratieproject door: Mark Saunders

Spectacle heeft een lange voorgeschiedenis als het gaat om het ondersteunen van participatieve mediaworkshops in stadsvernieuwingsgebieden. Dankzij de workshops van Spectacle kunnen bewoners hun eigen video's maken, leren ze vaardigheden aan en ontwikkelen ze hun eigen stijl om de media toe te passen als 'publieke ruimte'. De positieve effecten van de workshops blijken tijdens de productie vóór en achter de camera en na de productie bij het bekijken en bespreken van de opnames. Door het maken van opnames van hun buurt, leveren de deelnemers niet alleen een bijdrage aan de geschiedschrijving over hun buurt en zijn inwoners, ze leveren ook een positieve bijdrage aan het discours over stadsvernieuwing door het vertonen van de opnames. Zowel het productieproces als het vertonen van de eindproducten zijn buurtactiviteiten die de normale scheidslijnen tussen leeftijd, etniciteit en geloof overschrijden en stimuleren de spontane communicatie onder de buurtbewoners. Het gebruik van verschillende mediatechnieken zorgt voor betere randvoorwaarden voor participatie, doordat de boodschap op een visuele manier wordt overgebracht en, lokaal en wereldwijd, grenzen overstijgt.

Vergeleken met de normale methodologie voor het stimuleren van participatie, die meestal is gebaseerd op vergaderingen, bieden videoworkshops een omgeving die meer is gebaseerd op activiteit. In onze ervaring nemen mensen die niet zo snel naar een vergadering zullen gaan, wel deel aan een videoworkshop. Mensen die het op het vlak van de lokale politiek niet met elkaar eens zijn, hebben wel samengewerkt tijdens onze workshops.

De APaNGO demonstratieprojecten van Spectacle onderzoeken het gebruik van mediatechnologie, met name door bewoners, in de

context van participatie bij stadsplanning.

In dit hoofdstuk zullen we ons richten op vier van deze projecten, maar Spectacle heeft tijdens het APaNGO-project op meerdere plaatsen gewerkt, waaronder Ixelles en Rue Laeken in Brussel en Stockwell en de locatie van de toekomstige Olympische Spelen in Londen. Elk project bevindt zich op een ander punt in het traject van de stadsvernieuwing. Ze vertegenwoordigen een variëteit aan schaalgrootte en niveaus van *empowerment*. Alle projecten zijn onderdeel van een regionaal plan.

6.1 Projecten

6.1.1 Engeland Silwood Estate, Londen

Silwood Estate is een project in Rotherhithe, Zuidoost Londen, dat valt onder het overheidsprogramma Single Regeneration Budget¹ (SRB). Sinds 2001, toen de Silwood Video Group werd opgericht, werkt Spectacle hier samen met bewoners om met behulp van video-opnames de stadsvernieuwing vast te leggen en te beïnvloeden.

Marsh Farm, Luton

Spectacle is in 1994 in deze buurt begonnen met het vastleggen van de buurtinitiatieven van Exodus voor de sociale buurtvernieuwing van de Marsh Farm Estate. Spectacle heeft drie

¹ Dit is een vorm van nationale subsidie voor stadsvernieuwing om armere wijken te helpen. De criteria voor deze subsidie zijn minder streng dan bij andere vormen van stadsvernieuwingssubsidie en er wordt gepoogd om lokale kwaliteiten te ontwikkelen door middel van lokale partnerschappen. De SRB wordt op regionaal niveau toegekend door de Regional Development Agency's (in Londen is dat de London Development Agency).

© www.spectacle.co.uk

documentaires gemaakt over Exodus, een vernieuwende, sociaalgerichte actiegroep, en werkt tot op heden nog steeds met de inwoners van Marsh Farm. Sinds 2002 is de Marsh Farm Estate het onderwerp van een 50 miljoen pond kostend project dat onder het stadsvernieuwingprogramma New Deal for Communities (NDC) valt, een onderdeel hiervan is ook een masterplan dat nog in ontwikkeling is².

In 2004 heeft Spectacle de Marsh Farm Video Group opgericht. Tot nu toe heeft de groep de consultatie over het masterplan vastgelegd en een video voor buurtrenovatie geproduceerd met steun van de Luton Assembly³. Het project heeft al verschillende vertragingen opgelopen en zal voortgezet worden tot na het einde van het APaNGO-project.

6.1.2 België St.-Joost, Brussel

© www.spectacle.co.uk

In 2000 heeft Spectacle samen met PTTL (Plus Tôt Te Laat) in een stempelokaal van St.-Joost een videogroep opgericht: de PTTL Video Group. In 2000/2003 legde de videogroep de bewonersconsultatie in het kader van het *Wijkcontract* vast⁴. Er werden twee films gemaakt (*Call me Josse* en *La Participation*), die zowel lokaal als internationaal veelvuldig vertoond zijn.

Het werk van de PTTL Video Group is vertoond op de televisie, op festivals en in het Palais des Beaux-Arts in Brussel en het Institute of Contemporary Art in Londen.

Cité Administrative, Brussel

© www.spectacle.co.uk

Dit is een enorm complex van voormalige overheidsgebouwen in het centrum van Brussel vlakbij St.-Joost. Het complex staat leeg en het terrein en de gebouwen krijgen binnenkort een nieuwe bestemming. Spectacle

is op het terrein 'Open Workshops' begonnen en heeft deze voortgezet door de groep te integreren met de PTTL Video Group.

Spectacle had al contacten met de bewoners van Marsh Farm voor het begin van de stadsvernieuwing aldaar en met de bewoners van Silwood en de gebruikers van het terrein van de Cité Administrative vrijwel vanaf het begin van het project.

6.2 Lokale gerichtheid

Alleen al vanwege de omvang van Londen, hebben de mensen weinig kennis van buurten waar ze niet wonen. Hierdoor is de stad in sociaal en politiek opzicht gefragmenteerd en bewoners van de ene buurt hebben meestal maar weinig kennis van de andere buurt. Er zijn ook vaak onduidelijke en ondoordringbare lagen tussen bewoners en beleidsmakers.

In Brussel is het beleid toegankelijker voor de bewoners dan in, bijvoorbeeld, Engeland, ondanks de complexiteit van de politieke structuren. Brussel heeft zowel een Franstalige als een Nederlandstalige gemeenschap en is geconfronteerd met een lokaal, gewestelijk, federaal en zelfs Europees beleid.

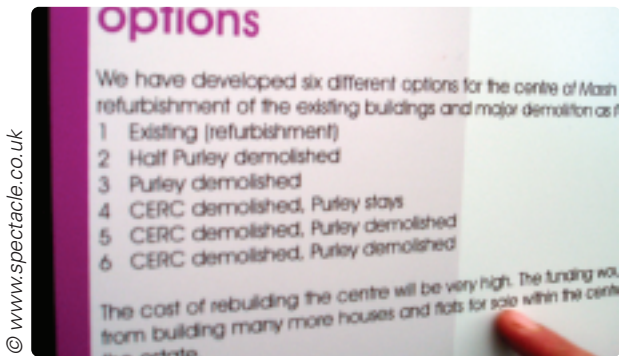
6.2.1 Silwood Estate

Het SRB-programma voor Silwood is een klein onderdeel van het enorme Thames Gateway-plan en een substantiëler onderdeel van de stadsvernieuwingplannen voor Lewisham en Deptford. Silwood is ook ingeklemd tussen de commerciële ontwikkeling van Surrey Quays (in de docklands) en het voorgestelde plan voor de voetbalclub Millwall.

² De New Deal for Communities is een programma voor het verkleinen van de inkomensongelijkheid tussen de armste buurten van Groot-Brittannië en de rest van het land. Het programma wil een oplossing bieden voor vijf vormen van sociaal onrecht: weinig kans op werk, veel criminaliteit, laag onderwijsniveau, slechte gezondheid en problemen met huisvesting en de fysieke omgeving. De NDC is onderdeel van de National Strategy for Neighbourhood Renewal (het nationale stadsvernieuwingbeleid).

³ Een orgaan voor vrijwilligersorganisaties en het sociaal cultureel werk in Luton

⁴ Het Contrat du Quartier (Wijkcontract) is een renovatieprogramma opgezet door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat werkt via samenwerkingsverbanden met Gemeente en buurtbewoners. Het programma bestaat uit negen maanden voorbereiding, vier jaar uitvoering en daarna een vervolgfase van twee jaar.

© www.spectacle.co.uk

Boven

De keuze van het Masterplan, weergegeven in 'opties' 5 en 6

Een nadeel van het project is dat de bewoners niet zijn geconsulteerd en dus vaak geen weet hadden van de overkoepelende plannen. De inwoners werden alleen via de lokale pers op de hoogte gebracht van de plannen van Millwall, terwijl die toch een belangrijke invloed hadden op de leefomgeving. Het is een private ontwikkeling en het lijkt erop dat er geen consultatiemethoden zullen worden toegepast.

6.2.2 Marsh Farm

Marsh Farm is de grootste arbeidersbuurt van wat nog altijd een industriestad is (met Vauxhall Cars en de luchthaven van Luton) en heeft nu en in de toekomst een grote invloed op de huisvestingssituatie in de regio. Dit belang vond zijn weerslag in een van boven af opgelegd masterplan, maar het werd door de buurtbewoners unaniem verworpen. Er zijn veel vertragingen als gevolg van de strijd tussen de bewoners, die een eigen stadsvernieuwingsplan hebben uitgewerkt dat minder hiërarchisch van opzet is, en de gemeenteraad, die het uitvoeringsorgaan is geworden voor het van boven opgelegde masterplan. Deze vertragingen hebben ook een gevolg voor ons plan voor het opzetten en ondersteunen van een Marsh Farm Video Group.

Het is opvallend om te zien hoe een investering van 27 miljoen pond gedurende het grootste deel van het NDC-programma nauwelijks profijt oplevert voor de inwoners.

© www.spectacle.co.uk

Links

St.-Joost - een valse indruk van de flexibiliteit van het plan

6.2.3 St.-Joost

Een kenmerk van St.-Joost, met het kleinschalig stadsvernieuwingsprogramma (Wijkcontract) is de aanwezigheid en de toegankelijkheid van de burgemeester en schepenen in de buurt. Hier staat tegenover dat St.-Joost, net als bij het Silwood-programma, maar een klein onderdeel van een veel groter geheel is.

De bewoners hadden veel ambities, maar werden behoorlijk teleurgesteld. Uiteindelijk werd de participatie van de bewoners tenietgedaan door achterkamertjesdeals en koehandel.

De lokale machtstructuur had ook negatieve consequenties. In Brussel hebben burgemeesters nogal veel macht en het werd duidelijk dat het aanknopen van relaties met hen belangrijker werd gevonden dan de burgerparticipatie in St.-Joost. De verschillende informele kanalen hebben als gevolg dat bepaalde bevolkingsgroepen afwezig blijven in het formele participatieproces. Zij hebben immers de mogelijkheid om hun belangen op een andere manier veilig te stellen.

Een aantal bewoners klaagde dat het Contrat du Quartier feitelijk gebruikt werd als een langdurige afleidingsmanoeuvre voor plannen die gesmeed werden in de naastgelegen Europese Buurt en die negatieve gevolgen zouden hebben voor hun buurt. In onze film *La Participation* (zie de catalogus van Spectacle op http://www.spectacle.co.uk/catalogue_index.php) zeggen de vertegenwoordigers uit de buurt te lijden aan 'participatiemoeheid'. Daar staat tegenover dat het videoproject de groep weer nieuwe energie gaf. Spectacle en PTTL zijn van plan om in 2007-2008 een vervolg op deze film te gaan maken.

6.2.4 Cité Administrative

Dit is een complex van overheidsgebouwen uit de jaren 1960 dat niet langer gebruikt wordt. De kernvragen bij het begin van het project waren: wie beslist er over de toekomst van deze gebouwen, wat wordt het masterplan en wie moeten er geraadpleegd worden. Het initiatief hiervoor ligt bij de gewestelijke overheid. Ook de privé-eigenaars (Dexia bank en Brevast) zijn uiteraard betrokken partijen.

Door zijn omvang en ligging in het centrum van de stad, kan een andere bestemming van het leegstaande complex nieuwe mogelijkheden scheppen, bijvoorbeeld door het creëren van een parkverbinding van de Kruidtuin tot de kathedraal.

Het complex bestaat voornamelijk uit kantoren met op het gelijkvloers handelsruimtes. Lager op de heuvel en dichterbij het centrum zijn er

sociale woningen, maar het gebied was ontworpen voor en gebruikt door forenzen ambtenaren.

St.-Joost, de grootste dichtstbijzijnde woonbuurt, is een van de armste en dichtstbevolkte buurten van Brussel en heeft een tekort aan open en groene ruimten. De meerderheid van de jongeren die op zomeravonden en in het weekend gebruik maken van de plantsoenen en de fontein in de Cité Administrative, woont in St.-Joost. Op het terrein ligt ook een van de grootste publieke ruimten van Brussel, met een prachtig uitzicht over de stad, waardoor er wel toeristen worden aangetrokken. De vaste gebruikers zijn echter skateboarders.

Daarom is de Cité Administrative een project dat veel zorg en aandacht verdient, maar dat geen rechtstreeks betrokken bewonersgroep heeft. In augustus 2004 heeft Spectacle, samen met onze Brusselse partner PTTL, op het terrein een serie workshops georganiseerd, waaronder een 'Open Workshop' van een week die onderdeel was van het PleinOpenAir 2004 filmfestival. De deelnemers van de workshop waren heel divers: de 19 deelnemers spraken 17 verschillende talen. Uit deze workshop is de film Cité Admin (zie de catalogus van Spectacle op http://www.spectacle.co.uk/catalogue_index.php) voortgekomen.

6.3 Het model voor de workshops: Silwood

Het voorstel voor het Silwood Housing Estate Video Project, dat hieronder wordt omschreven, is het basismodel voor alle workshops van Spectacle. Een belangrijke factor, essentieel voor het succes van de participatie, is de mate waarin het project wordt gesteund door de bewoners.

Het voorstel is gebaseerd op de ervaringen en de kennis opgedaan tijdens het succesvolle proefproject en behelst een samenwerkingsverband tussen Spectacle Productions, Groundwork Thames Gateway London South, het Silwood Single Regeneration Budget Team, het Londense district Lewisham, en de bewoners.

Hieronder worden de belangrijkste doelen van het project beschreven.

Het Videoproject

Doelstelling

De bewoners leren om videobeelden te maken en te monteren en hierdoor zowel de fysieke als de sociale veranderingen in de wijk in kaart te brengen.

Tijdens het proefproject werd ondervonden dat het programma een aanzienlijk potentieel biedt voor het oplossen van een aantal problemen die er in de buurt aanwezig waren en deze zijn dus opgenomen in de doelstelling van het project:

- **Het overbruggen van etnische, sociaal-economische en leeftijds grenzen tussen bewoners:**

Tussen de verschillende groepen in de buurt bestaan grote spanningen. Helaas ervaren sommige van de buurtbewoners racisme. Er zal nooit een gemeenschapsgevoel ontstaan als niet eerst deze weerstand wordt weggenomen en de interactie tussen de generaties en etnische groepen wordt aangemoedigd.

Door middel van deze workshops leren bewoners van alle leeftijden en uit alle achtergronden filmen en video-opnames monteren. Naast het direct samenwerken tijdens de workshops, zal ook het interviewen van bewoners en 'functionarissen' die in de buurt aan het werk zijn, deel uitmaken van hun taken. Een jongere kan een bejaarde interviewen om erachter te komen hoe het leven in de buurt was toen die net was gebouwd; een zwart persoon kan een Vietnamees interviewen om zijn of haar gezichtspunt te leren kennen. Een andere bewoner kan iemand die bij de gemeente leiding geeft aan de stadsvernieuwing of een gemeenteraadslid interviewen.

Omdat dit gedurende het hele project wordt voortgezet, hoopt Spectacle mensen aan te moedigen ook mensen buiten hun normale sociale kring te interviewen. Dit zal meer begrip en erkenning tussen de verschillende groepen creëren.

- **Geef een stem aan de gedachten, meningen en zorgen van de bewoners:**

Hoewel de meerderheid van de bewoners voorstander van de ontwikkeling van de buurt is, zijn er maar weinig passende mogelijkheden voor bewoners die tot de gemargi-

© www.spectacle.co.uk

Boven

Silwood Video Goup monteert

naliseerde groepen behoren, om uiting te geven aan ofwel hun blijdschap over de ontwikkeling ofwel hun verdriet over het verdwijnen van hun manier van leven. Veel mensen worden uit hun vertrouwde omgeving gehaald en maken zich begrijpelijkerwijs zorgen over het vooruitzicht van grote veranderingen. Video geeft mensen de mogelijkheid om hun meningen en zorgen te uiten.

Video werkt ook als een kanaal om ideeën en meningen op een ontspannen manier over het voetlicht te brengen. Veel mensen nemen geen deel aan de traditionelere consultatiemethoden, zoals vergaderingen en enquêtes. En zelfs degenen die dat wel doen, durven soms niet zo goed *en plein public* hun mening te geven.

Video is een methode om mensen te interviewen op een informele manier en op hun eigen terrein, zoals in het buurtcafé of op straat. Dit kan voor veel mensen een veel effectievere manier zijn om hun mening kenbaar te maken. Omdat de interviews vaak worden afgenomen door een medebewoner, ontstaat er vaak ook meer empathie en begrip dan als het interview wordt afgenomen door een vreemde.

De videobeelden die door de deelnemers zijn gemaakt, worden vervolgens vertoond tijdens officiële openbare bijeenkomsten in de buurt. Hierdoor krijgen alle bewoners de kans het werk te zien en dit kan de discussie aanwakkeren op een manier die met traditionelere consultatiemethoden vaak niet bereikt wordt. Mensen hebben een natuurlijke interesse om een film te zien waarin ze zelf of hun vrienden optreden en bij zulke bijeenkomsten is de opkomst veel hoger.

- **Het ontwikkelen van zelfvertrouwen en trots:**

Door middel van het doorlopende proces van training en interviewen, worden mensen op een serieuze manier betrokken bij de stadsvernieuwing en het steunt hen bij het verwerven van zelfvertrouwen en het ontwikkelen van hun vaardigheden op het gebied van samenwerken en intermenselijke contacten. Omdat de meeste mensen geen ervaring hebben met de videocamera, heeft het ook een nivellerende werking: iedereen kan meedoen, zonder bang te zijn om klungelig over te komen.

Het is te verwachten dat de deelnemers meer greep zullen krijgen op het project naarmate het proces verder vordert. In het begin vraagt het programma veel input van externe organisaties op het gebied van vaardigheidstrainingen en educatie. Naarmate de deelnemers meer zelfvertrouwen en vaardigheden krijgen, is de verwachting dat zij het project met een minimale

© www.spectacle.co.uk

Boven

Marsh Farm bewoners interviewen Marsh Farm bewoners

hulp van buitenaf kunnen voortzetten, afgezien van technische educatie.

Diegenen die zich verder willen ontwikkelen dan de reikwijdte van het project toestaat, zullen worden gesteund bij het verwerven van nieuwe vaardigheden en kwalificaties voor aanverwante werkzaamheden.

- **Het maken van een sociaal-historisch document:**

De videofilm wordt een permanent archiefstuk over het stadsvernieuwingsproces van zeven jaar. De videofilm staat zowel ter beschikking van degenen die zich beroepsmatig met stadsvernieuwing bezighouden als bewoners.

Uitvoering van het project

Het project zal uit de volgende elementen bestaan:

- **Promotie van het project:**

Doordat er steeds contact wordt gezocht met de bewoners en door de promotie van het videoproject zullen bewoners aangemoedigd worden om deel te nemen.

Waarschijnlijk zal zich een kerngroep van deelnemers ontwikkelen, waardoor er continuïteit in het programma komt. Anderen zullen zich aansluiten en weer vertrekken afhankelijk van hun belangstelling en het levensfase waarin ze zich bevinden. Dit natuurlijke verloop is onvermijdelijk bij een langlopend programma.

- **Workshops:**

Gedurende het project zullen er regelmatig workshops gehouden worden om de deelnemers technische en interviewvaardigheden bij te brengen. De technische vaardigheden zijn: het gebruik van de videocamera, zorgen voor een goede kwaliteit van licht en geluid en het monteren van de beelden. Het trainen van interviewtechnieken helpt de deelnemers om zelfvertrouwen op te bouwen voor het interviewen van verschillende soorten personen en om te leren om

Boven

Silwood Video Goup – vaardigheden doorgeven

de zorgen en problemen die een persoon ervaart boven tafel te krijgen

- **Buurtinterviews:**

Gewapend met de vaardigheden opgedaan tijdens de workshops, interviewen de deelnemers allerlei buurtbewoners en functionarissen. Er zijn mogelijkheden voor jongeren om ouderen te interviewen; voor buurtbewoners om deelnemende instanties en elkaar te interviewen. Sommige bewoners zullen gedurende het proces op een regelmatige basis worden geïnterviewd om veranderingen in de persoonlijke gevoelens in kaart te brengen tijdens het voortschrijden van het vernieuwingsproces.

- **Videodocumentatie:**

Naast de interviews zullen de bewoners ook opnamen maken van de buurt en de omgeving om te laten zien welke fysieke veranderingen er plaatsvinden. In zijn geheel neemt de film de kijker mee langs de fasen van sloop en bouw tot aan de voltooide nieuwe wijk. Er zullen ook beelden worden gemaakt van openbare vergaderingen en andere bijeenkomsten, zoals bijvoorbeeld voetbalwedstrijden, groepsuitjes of bijeenkomsten van het jeugdcentrum, als illustratie van de interactie tussen de bewoners en de ontwikkeling.

- **Openbare filmvertoningen:**

Gedurende het proces worden er op regelmatige basis vertoningen gehouden, zodat alle bewoners de kans krijgen om de beelden te zien, en commentaar en suggesties voor de montage te geven. Deze bijeenkomsten dienen niet alleen als promotie van het videoproject bij eventuele nieuwe deelnemers, ze helpen ook bij het bewustwordingsproces van de veranderingen in de wijk, bieden een kans de bewoners te raadplegen en moedigen participatie bij alle onderdelen van het stadsvernieuwingsproject aan. Door middel van de video-interviews worden de belangen van de bewoners ook overgebracht

aan de deelnemende organisaties, zoals woningbouwverenigingen.

- **De productie van een archiefvideo:**

Na de uiteindelijke montage en de voltooiing van het project wordt er een professionele video van goede kwaliteit beschikbaar gesteld aan de buurtbewoners, belangrijke partners in het stadsvernieuwingsproces, bibliotheken in de buurt, universiteiten en scholen.

De waarde van video is de flexibiliteit van het medium. Dit project is een deel van een reactie op veel verschillende factoren, niet in de laatste plaats het stadsvernieuwingsplan zelf en de meningen van de bewoners. Tijdens de voortgang van de ontwikkeling kan het project gemakkelijk worden aangepast aan veranderde omstandigheden, bijvoorbeeld door meer of andersoortige bijeenkomsten aan te bieden. Dit plan kan daarom gezien worden als een veelzijdig instrument dat zich aanpast als de omstandigheden veranderen.

6.4 Geleerde lessen

6.4.1 Voortzetting van het project na het beëindigen van de financiering

Een van onze doelstellingen is geweest dat een project moet worden voortgezet ook na de beëindiging van de financiering. Dit komt voort uit de overtuiging dat een bloeiend project uiteindelijk wel financiering aantrekt en dat de activiteiten van belang zijn voor het voortbestaan van de groep. Hoewel dit voor een zeer lange periode niet goed vol te houden is, is het wel een strategie die verklaart waarom onze workshops zo lang blijven doorgaan.

De meeste groepen zijn erin geslaagd om ook na de eerste financieringsperiode fondsen te werven, meestal in de vorm van een project-subsidie. De PTTL-groep in Brussel heeft een echt cultureel bedrijf opgezet en de activiteiten hebben geleid tot opdrachten en het uitzenden van films. Het werken in een kleinere stad betekent dat er veel kruisbestuiving plaatsvindt. De uitvalsbasis van PTTL is verplaatst van St.-Joost naar Midi, van de ene kant van Brussel naar de andere. In Londen zou dit van grote invloed zijn op de samenstelling van de deelnemers, maar in Brussel lijkt dit niet van invloed te zijn op de opkomst of de participatie.

Het succes van de Spectacle-projecten wordt vergroot als er sprake is van een vaste uitvalsbasis of een sleutelfiguur op videogebed, zoals bij PTTL in Brussel. Een groep blijft voor een lange tijd bestaan als gevolg van de vraag en de activiteiten van de bewoners. Zonder deze steun wordt het project op elk niveau afhanke-

Boven

LOOP video project

lijk van de actieve input van Spectacle om te blijven functioneren, zoals bij het Silwood-project nadat het Cyber Centre werd gesloten en de lokale financiering beëindigd werd.

Dankzij de leiding van Spectacle en hun bijdrage aan de middelen voor de ontwikkeling van de groep heeft de Silwood Video Group stand kunnen houden. Toen Spectacle bijvoorbeeld de opdracht kreeg om een fondsenwervingvideo over LOOP (Lifestyles Opportunities for Older People⁵) te maken, werd er besloten om workshops te geven en de video te maken mét de deelnemers aan LOOP. Voor Spectacle betekende dit een uitbreiding van het werk bij het Silwood-project, want veel van de groepsleden in Silwood waren ook deelnemers van LOOP.

Spectacle heeft buurtbewoners stageplaatsen en parttime werk gegeven en dit was een van de belangrijkste doelen van het stadsvernieuwingsproces. Leden van de Silwood Video Group hebben gefilmd bij twee conferenties die georganiseerd waren door de Marsh Farm-groep en Spectacle heeft beide groepen meegenomen naar Brussel om samen te werken met de PTTL-groep. Het is voor ons belangrijk om manieren te vinden om iets van continuïteit te waarborgen, een strategie die de afgelopen zes jaar heeft gezorgd voor de instandhouding van zowel de Silwood- als de PTTL-groep.

Het personeel van het stadsvernieuwingsproject in Silwood veranderde constant. Spectacle is de meest constante activiteit van de buurt geweest. Het werk is heel zichtbaar: de Silwood Video Group en/of Spectacle hebben geprobeerd om de meeste van de maandelijkse vergaderingen over de stadsvernieuwing vast te leggen.

Spectacle is tegenwoordig nog altijd actief en onlangs heeft het Silwood Youth Project Spectacle de opdracht gegeven om een reeks videoworkshops te geven aan rappers uit Silwood (een van de deelnemers herinnerde zich Spectacle nog van toen hij 14 was). Het Silwood Youth Project zoekt nog naar aanvullende financiering.

6.4.2 Bouwen aan een relatie

Het opbouwen van een relatie tussen Spectacle als 'buitenstaander' en de buurtbewoners is belangrijk voor het succes van de projecten. Hoewel duidelijk is dat Spectacle subsidie krijgt om de groep te steunen, moet de relatie met de deelnemers het niveau van afnemer/leverancier overstijgen. In de realiteit is de financiering van videoprojecten zelden voldoende voor het voortbestaan van het project, zonder gebruikmaking van onbetaald of vrijwilligerswerk. Als middel om de kloof tussen deze twee doelen te overbruggen, gebruikt Spectacle een open boekhouding. Dit betekent dat we deelnemers aan de workshops actief aanmoedigen om de begroting te begrijpen en erover mee te beslissen. De open boekhouding helpt ook bij het op waarde schatten en erkennen van de onbetaalde bijdragen van de deelnemers door het definiëren van al het 'andere': waar moet voor betaald worden, hoeveel en aan wie.

We proberen de gedachte tegen te gaan dat de professionele medewerkers alleen meedoen omdat ze ervoor betaald worden. Het is belangrijk dat onze betrokkenheid verder gaat dan de subsidieperiode van twee tot zes maanden. De onbetaalde bijdragen aan het project, die ook beter gedijen bij een open boekhouding, maken nu eenmaal deel uit van de realiteit bij kleine onafhankelijke productiemaatschappijen. We hebben onze deelnemers vaak betrokken bij het opstellen van subsidieaanvragen.

Het is ons streven om zelfvoorzienende mediagroepen op te zetten in de buurten: daarom willen we dat alle betrokkenen ook een gevoel van eigenaarschap hebben bij het project en het werk dat eruit voortvloeit. Juist tijdens de redactionele groepsdiscussies komen kwesties als grenzen, transparantie en openheid op tafel. Voor buurtbewoners is het videoproject vaak een hulpmiddel om die grenzen te verkennen.

Bij diverse gelegenheden hebben de deelnemers bijvoorbeeld projectmanagers van stadsvernieuwing geïnterviewd of ze hebben planologen geïnterviewd tijdens tentoonstellingen of bijeenkomsten. De aanwezigheid van de camera en het gevoel dat de uitspraken vastge-

⁵ Bewegingslessen voor mensen van boven de 45.

legd worden, maakt vaak direct duidelijk wat er wel en niet gezegd kan worden. Er ontstaat een noodzaak om preciezer te zijn en geen terloopse mondelinge toezeggingen te doen. De reactie van beleidsmakers die betrokken zijn bij stadsvernieuwing, op bewoners met een camera geeft vaak aan in hoeverre ze werkelijk in staat zijn om deel te nemen aan een zinvol debat en of er mogelijk een gebrek aan openheid en transparantie is.

© www.spectacle.co.uk

Boven

Silwood, Marsh farm en PTTL Video Groepen live op de radio in Brussel

Vaak ziet het gemeentebestuur video als een vorm van PR: iets dat onder controle moet worden gehouden en de beleidslijnen moet volgen. Voor Spectacle en onze deelnemers gaat het over het hebben van een stem, om mensen die geen vergaderingen bijwonen toch een kans te geven hun mening kenbaar te maken.

We hebben bovenstaande punten naar voren gebracht om duidelijk te maken dat een video-project succesvol kan zijn op grond van verschillende sociale criteria en dat als resultaat vaak uitstekend 'output' kan worden voortgebracht. Dit is echter wel afhankelijk van leidinggevendenden die begrijpen dat het niet hebben van een stem sociale uitsluiting betekent. Buurtmedia zouden moeten worden gezien als een sociale infrastructuur. Het gaat niet om het maken van films of om de inhoud van een specifieke film, het gaat om media als een publieke ruimte. Hoe meer mensen er aan deelnemen, hoe beter het werkt. Vanaf zijn ontstaan heeft Spectacle naar voren gebracht: het zou een partnerschap moeten zijn.

6.4.3 Het aanpakken van sociale uitsluiting

Het tegengaan van sociale uitsluiting is een belangrijke drijfveer voor Spectacle bij het opzetten van workshops. We zijn actief op die plekken waar mensen wonen die sociaal

buitengesloten en sociaal minder mobiel zijn. Alle activiteiten zijn gratis voor de deelnemers en dit is ook een reden waarom dit werk gesubsidieerd moet worden.

Spectacle zorgt ervoor dat de vaste tijden van de bijeenkomsten 's avonds zijn en op een tijd waarop de meeste mensen aanwezig kunnen zijn. Wanneer een groep eenmaal is opgezet, worden de tijden van de vergaderingen en workshop besproken met de buurtbewoners. De activiteiten vinden op verschillende tijden gedurende de week plaats, zodat de meeste mensen actief kunnen deelnemen aan het filmen en monteren op een moment dat hun uitkomt.

Spectacle zorgt er ook voor dat de deelnemers bij toerbeurt de rol van voorzitter en notulist op zich nemen. Het regelmatig rouleren van deze taken nivelleert het verschil tussen nieuwkomers en oude leden. Niemand hoeft voor een langere tijd een vermoeiende taak op zich te nemen. Tijdens de productieperiode wordt er soms wel tien uur per week vergaderd over planning en montage en gediscussieerd over het opgenomen materiaal. Deze strategie smeedt op een effectieve manier een band tussen deze zeer verschillende mensen.

Spectacle zorgt ervoor dat de groepen niet alleen bestaan uit sociaal buitengesloten mensen, omdat dit het probleem alleen maar in stand zou houden. Om tot een goede mix te komen, wordt ervanuit gegaan dat de meest sociaal mobiele mensen ons toch wel vinden door middel van de publiciteit en het internet; aan de andere kant zoeken we contact met slecht vertegenwoordigde groepen zoals ouderen of andere groepen die bang zijn voor techniek of die bevooroordeeld zijn en denken dat het alleen voor 'andere mensen' is.

Spectacle werkt veel op straat om de zichtbaarheid in de buurt te vergroten. De mensen zien ons aan het werk en merken dat andere buurtbewoners de camera hanteren en interviews afnemen.

Tijdens de bijeenkomst over het masterplan voor Marsh Farm hadden drie van onze vijf cameramensen al bijna een Anti Social Behaviour Order⁶ tegen zich horen uitspreken en in de buurt stonden ze bekend als 'onmogelijk om mee te werken'. Desondanks droegen deze jongeren de verantwoordelijkheid voor dure apparatuur en maakten ze de hele dag uitstekende filmopnamen, en hebben ze op een hele toegewijde en geconcentreerde manier lange discussies tussen de planologen en bewoners gefilmd.

Boven

Marsh Farm Video Groep nemen een bijeenkomst op over het masterplan

In Marsh Farm heeft Spectacle een serie workshops gehouden voor jongeren waarbij twee van de belangrijkste deelnemers een enkelband droegen en de workshop om zeven uur moesten verlaten om op de voorgeschreven tijd thuis te zijn.

Spectacle ziet dit werk niet als reclasseringswerk, bestrijding van jeugdcriminaliteit of sociaal werk, maar als buurtopbouwwerk. Door sociale insluiting als prioriteit te stellen, brengt Spectacle buurtbewoners samen door middel van de workshops. Er is een opmerkelijke diversiteit binnen de projectgroepen. De leeftijden binnen de Silwood Video Group variëren van 16 tot 66 jaar en de Cité Administrative Open Workshop trok veel immigranten en etnische minderheden aan: de 19 deelnemers hadden 17 verschillende moedertalen. De meeste stadsvernieuwingsprojecten proberen sociale uitsluiting aan te pakken. Het is teleurstellend te merken dat er zo weinig interesse en steun voor projecten is die mensen een stem geven, omdat dit de essentie van sociale uitsluiting is.

In Brussel lijkt er wel steun te zijn voor het idee dat het accepteren van allerlei verschillende meningen een voorwaarde voor democratie is en dat de mensen het recht hebben voor hun mening uit te komen.

Deelnemers aan onze videoworkshops nemen deel aan de discussie over planologische kwesties. Het is echter wel zo dat ze aan het begin van het project vaak niet zo geïnteresseerd zijn in planning. De straat opgaan met een camera (de techniek van 'dérive met camera'⁶) is een essentieel onderdeel van ons workshopproces. Dit betekent dat mensen zich niet alleen betrokken gaan voelen bij hun omgeving en andere buurtbewoners, maar ook dat ze veel kennis opdoen.

Deze expertise van en kennis over de buurt is een belangrijk aspect van het werk van Spectacle. Informatie wordt niet alleen samengebracht, maar er komt ook nieuwe informatie bij. Inspirerende ideeën worden verspreid en verder ontwikkeld. Die delen van het Active Archive (actief archief) die APaNGO demonstratieproject zijn, richten zich op de manieren waarop digitale media en computers het best kunnen worden ingezet om informatie die in het netwerk van de buurt is geproduceerd, over nationale grenzen en taalbarrières heen te tillen.

Onlangs heeft het Active Archive enkele uren historisch beeldmateriaal uit de periode 2002-03 geleverd van de nu grotendeels gesloopte buurt Midi in Brussel voor gebruik in de film *Dans 10 Jours ou dans 10 Ans* van Gwenaël Breës, een bewoner. Bij de eerste grote vertoning kwamen er meer dan 150 buurtbewoners kijken en ontstond er een levendige discussie over een kwestie die als 'dood en begraven' werd gezien. Andere gebruikers zijn Bral, de universiteit van Caen en een reeks internationale promovendi. Spectacle heeft de Architectuurschool van de universiteit van Grenoble materiaal geleverd voor de schriftelijke opleiding tot planoloog.

6.4.4 Het verwerven van vaardigheden

Voor velen is de workshop aantrekkelijk vanwege de mogelijkheid tot het aanleren van vaardigheden, vooral daar waar er maar weinig kansen zijn. Spectacle zorgt voor een sociale omgeving en probeert deze omgeving zo aangenaam en creatief mogelijk te maken. Buurtbewoners worden gestimuleerd en gemotiveerd om te blijven komen juist om de reden dat ze er verschillende mensen ontmoeten, misschien zelfs mensen die ze op een andere manier niet zouden ontmoeten.

Door de workshops kwam een oudere witte vrouw in contact met een jonge zwarte vrouw die al heel lang direct boven haar woonde met haar gezin.

Mensen gebruiken video en informatietechnologie op een heleboel verschillende manieren, van huwelijks- of babyvideo's tot muziekvideo's of video's van voorstellingen, van video voor internet tot het overzetten van hun homevideo's op dvd's. De videoworkshops zullen een populaire en veelgebruikte voorziening zijn, vooral als het vanuit de buurt gefinancierd kan worden.

⁵ Een rechterlijk besluit om asociaal gedrag tegen te gaan.

6.4.5 Potentieel voor culturele producties

Er is ook een potentieel voor culturele producties en soms zelfs voor culturele ondernemingen. De films gemaakt tijdens onze workshops in Rue Laeken en Ixelles zijn bijvoorbeeld uitgezonden in Brussel. De film *Quand les Papiers Arrivent...*, die voortgekomen is uit de workshop in Ixelles is zelfs op nationale televisie vertoond. Net als de Silwood Video Group, heeft de PTTL Video Group films vertoond op festivals in heel Noordwest-Europa. Alle films hadden burgerparticipatie bij planning als onderwerp.

6.4.5 Vooruitstrevende sociale denkwijzen

In de Marsh Farm Estate hadden de makers van het masterplan, PRP, een budget van meer dan een half miljoen pond voor consultatie. De Marsh Farm Video Group filmde de bijeenkomst over het masterplan als onderdeel van onze serie workshops (met een totaal budget van een paar duizend pond). Spectacle filmde op die dag veel interviews en maakte er een dvd van. De gevoelens en ideeën die naar voren kwamen in de interviews van buurtbewoners door buurtbewoners waren een weerspiegeling van hun bezwaar tegen het onderliggende principe van het voorgestelde en opgelegde masterplan. Twee jaar later werd het PRP-plan afgewezen en het alternatieve plan van de buurt, waar lang voor was gestreden, werd uiteindelijk aangenomen.

Dit is een klassiek voorbeeld waarin bijna onuitputtelijke middelen worden ingezet om een buurtgemeenschap te dwingen een plan van de gemeente aan te nemen door te weinig mogelijkheden voor consultatie aan te bieden.

De conferentie 'Swimming against the Tide: Regen: From the conventional to the inspirational'⁷, die is georganiseerd door het welzijns-werk van Marsh Farm en gefilmd door Spectacle en de Silwood Video Group (zie de catalogus van Spectacle op http://www.spectacle.co.uk/catalogue_index.php), ging over hoe armoede in de buurten kan worden aangepakt door zelfhulp en het dichten van economische 'lekken'. Geld stroomt de buurt uit als er bijvoorbeeld geen buurtwinkels, amusement of ontmoetingsplaatsen zijn. De gedachte is dat een plotselinge opleving van investeringen gevolgd door een periode zonder investeringen geen goede methode voor stadsvernieuwing is, zelfs al wordt al dit geld uitgegeven aan ontwikkeling en investeringen in de verre toekomst van de wijk.

Boven

£ 1.1 miljoen besteed aan het masterplan

Deze en andere vooruitstrevende denkwijzen wil Spectacle ook via het Active Archive beschikbaar stellen.

6.5 Conclusie

Er zijn een paar duidelijke voordelen naar voren gekomen uit de technieken die Spectacle gebruikt voor het mogelijk maken van burgerparticipatie bij het planproces. Het gebruik van media maakte het mogelijk om obstakels te omzeilen waar overheidsfunctionarissen meestal op stuiten bij hun pogingen bewoners te betrekken bij het maken van beleid. Het werk van Spectacle met participatieve media gaat over meer dan alleen het maken van films: het vormt ook de basis voor een sociaal netwerk, vergroten van vaardigheden in de buurt en cohesie. Het uitgangspunt is dat media een publieke ruimte vormen en dat ze deel uit moeten maken van de sociale infrastructuur.

Maar al te vaak zijn groepen uit de buurt niet evenredig vertegenwoordigd bij conventionele openbare bijeenkomsten. Diversiteit onder de deelnemers was een doel en de open sfeer zorgde voor een minder intimiderende omgeving.

⁶ Een *dérive* is een Frans filosofisch begrip dat staat voor een doelloze wandeling, meestal door de straten van een stad, die door de opwelling van het moment bepaald wordt. 'Dérive met camera' laat mensen hun omgeving onbevooroordeeld verkennen door de lens van de camera, zodat ze hun plaats in de stad beter leren kennen en daardoor hun eigen bestaan.

De videoprojecten van Spectacle pakken sociale uitsluiting en ondervertegenwoordiging vóór en achter de camera aan. Achter de camera ontstaat een werkomgeving die openstaat voor iedereen en die niet-hiërarchisch en op sociaal vlak ontspannen is. Vóór de camera zorgen de workshops dat ondervertegenwoordigde en sociaal buitengesloten mensen een stem krijgen. Spectacle probeert actief iedereen die we via ons werk ontmoeten, te werven voor de groep.

Spectacle probeert zich aan te passen aan de agenda van de bewoners, maar een potentiële barrière voor een brede betrokkenheid is het feit dat bewoners er meer tijd mee kwijt zijn dan als ze alleen maar een buurtbijeenkomst zouden bijwonen. Videoproductie neemt veel tijd in beslag en voor mensen die een fulltime baan hebben of nachtwerk doen om hun gezin te onderhouden, is het vaak moeilijk om de tijd te vinden om deel te nemen aan deze activiteiten. Aan de andere kant is het altijd mogelijk om een bijdrage te leveren vóór de camera of te helpen bij beslissingen over de montage door materiaal thuis te bekijken of gewoon door een vertoning en discussie bij te wonen.

Als de film af is, kan hij een groot publiek bereiken. Als alle betrokkenen een paar vrienden en familieleden uitnodigt voor een vertoning in de buurt, is het heel goed mogelijk om een publiek van 50 tot 100 mensen bij elkaar te krijgen voor een discussie over de planningskwesties in de buurt zonder dat daar buitenstaanders of professionals bij betrokken zijn en buiten bestaande politieke of sociale kaders om (deze worden soms gezien als exclusief of als een klikje).

Video geeft mensen de mogelijkheid hun moedertaal te spreken en het kan vertaald worden door middel van ondertitels of een voice-over. Omdat video een beeldtaal is, kan toch vaak de betekenis van zaken worden verduidelijkt voor mensen die moeite hebben met het begrijpen van de verbale boodschap van de film.

Het maken van films en andere media geeft de bewoners ook vaak een gevoel van eigenaarschap. De deelnemers hebben uiteindelijk een concreet product dat voort is gekomen uit de tijd, de energie en de passie die ze erin hebben gestoken. Dit gevoel van voldoening wordt nog aangevuld met het feit dat ze een bijdrage

hebben geleverd aan de geschiedschrijving over de wijk. Als de deelname wordt gekoesterd en er continuïteit in zit, ontstaat er een nieuw kanaal voor bewonersparticipatie dat hopelijk blijvend is. Hiernaast kan het materiaal worden geraadpleegd door andere bewonersgroepen die een gelijksoortig project willen opzetten of die willen weten hoe buurten beïnvloed worden door stadsvernieuwingsprojecten.

Hopelijk staan lokale bestuurders open voor deze nieuwe vorm van burgerparticipatie. Het is niet mogelijk om te voorspellen hoe de gemaakte films zullen worden ontvangen en of de informatie die erin is opgenomen zal worden gebruikt. Bewoners moeten erop toezien dat de films goed gebruikt worden door beleidsmakers.

Buurtbewoners moeten geïnformeerd worden over stadsvernieuwing in het algemeen. Ze moeten horen wat beproefde procedures zijn en goede, heldere en recente informatie krijgen. Ze moeten een duidelijk idee hebben van wat de speelruimte is in de mogelijkheden om het beleid vorm te geven of te beïnvloeden. Ze moeten de mogelijkheid krijgen om met andere bewoners te discussiëren over een divers aantal andere succesvolle stadsvernieuwingsprojecten.

Het zou zinvol kunnen zijn om een onafhankelijk informatiepunt in te stellen waar bewoners advies en informatie kunnen krijgen over hun rechten en plichten, procedures en technische details, zoals bindende afspraken tussen planningsadviseurs en grondeigenaren (*section 106 agreements*), en er zou een 'bibliotheek van goede ideeën' kunnen zijn.

Buurtmedia kunnen zowel een publieke ruimte zijn als een sociale infrastructuur. Om het mogelijk te maken is er niet meer nodig dan een klein beetje financiële steun, ruimte voor afwijkende meningen en meer aandacht en respect voor het vermogen van buurtbewoners om zichzelf en mensen om hun heen te helpen.

Hoe dit voor het 'algemene belang' kan plaatsvinden zou het onderwerp moeten zijn van stadsplanning en sociale ontwikkeling. Dat is in de ogen van Spectacle het doel van participatie en het stadsvernieuwingsproces.

⁷ Tegen de stroom in: stadsvernieuwing: van conventie naar inspiratie